

Список використаних джерел

1. Биологический энциклопедический словарь / Гл. ред. М. С. Гиляров; Редкол.: А. А.Баев, Г.Г.Винберг, Г.А.Заварзин и др. — М.: Сов. энциклопедия, 1996. —831 с.
2. Городяненко В.Г. Соціологія: підручник. — К.: "Академія", 2003 р. //www.politics.ellib.org.ua/pages-cat-48.html
3. Мізерна О.О. Проблеми дослідження агресивної поведінки підлітків //Психологія. Збірник наукових праць НПУ імені М.П.Драгоманова. Випуск 17. — К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2002. — С.152-156.
4. Петрунько О.В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа середовищі: Монографія. — Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2010. — 480с.
5. Савчин М.В. Вікова психологія/М.В.Савчин, Л.П.Василенко — К.: Академвидав, 2006. — 360с. (Альма-матер).
6. Негативний вплив ЗМІ на молодь/ В.Щорс, О.Столяренко О. —Психолог, 2009. — №32. — С.48-49.

Коцюбан І.Я.

Соціалізація особистості студента у процесі навчання

Необхідною умовою ефективної соціалізації у процесі навчання є наявність зворотнього зв'язку. Мається на увазі взаєморозуміння, тобто розуміння іншої людини, тих взаємин, які складаються на різних рівнях взаємодії: “педагог — студент”, “студент — студент” і т.д. Щодо взаєморозуміння між педагогом і студентом, то його розглядають як стан внутрішньої згоди, який має певні особливості, викликані характером і умовами навчальної діяльності. Виокремлюють три рівні взаєморозуміння педагога і студента: високий, середній, низький. При цьому високий рівень взаєморозуміння характеризується адекватною високою оцінкою ділових якостей і позитивним емоційним фоном спілкування. На середньому рівні взаєморозуміння симпатії та антипатії в спілкуванні виникають епізодично, мають тимчасовий характер і виявляються не зовсім яскраво. Відомі непоодинокі випадки, коли педагог оцінює студента вище, ніж студент викладача, чи навпаки. Часто перевага надається інтелектуальному контактові, водночас емоційне спілкування виражене недостатньо. Стосовно низького рівня, то він позначається відсутністю інтелектуального і емоційного контактів, негативною взаємною оцінкою як ділових, так і загальнолюдських якостей, що породжує у процесі спілкування взаємну неприязнь, неадекватність сприймання, непорозуміння.

Якщо до студентської групи входять представники не однієї, а кількох національностей, то актуалізується значення етнопсихологічних особливостей спілкування в ході соціалізації студентської молоді, адже в багатонаціональному колективі спостерігається велика кількість форм міжособистісних стосунків за національною належністю, культурною

специфікою, своєрідністю мови, звичаїв, традицій. З погляду соціальної психології, міжетнічне спілкування є формою реалізації міжнаціональних стосунків на особистісному рівні, особистісно-психологічною конкретизацією процесу соціалізації. За умов міжетнічної взаємодії психологічні проблеми можуть виникати у зв'язку з національними установками і стереотипами поведінки та сприймання людьми один одного. Отже, активізується проблема створення такої атмосфери, яка б сприяла адекватному сприйняттю студентською аудиторією іноетнічного представника. Практика вивчення соціальних контактів і міжособистісних стосунків показує, що іноземні студенти можуть стикатися з проблемою нерозуміння деяких установок, традицій, з виникненням мовних бар'єрів тієї країни, в якій діє навчальний заклад. Для таких студентів характерна сором'язливість, нервозність; коли їм бракує знань, вони припускаються помилок, що може призвести навіть до агресивності. За таких умов певний інтерес представляють мотиви консолідації студентів за національною ознакою, адже саме в ній переломлюються всі виховні впливи. Водночас зміна в настроях, переживаннях представників певної національності у групі — це своєрідний барометр, за показниками якого можна вести мову про оптимальність і результати соціалізації, визначити перспективи згуртування групи.

У навчанні студентів — представників іншої національності — важливе значення має його комунікативний аспект, а отже, й методи навчання варто спрямовувати на подолання мовних і психологічних бар'єрів, сприяти активізації пізнавальної діяльності студентів. Окрім цього, дуже важливо створити основу для адаптації до нових соціокультурних та етнопсихологічних обставин, що потребує певної гнучкості й відмови від низки традиційних правил і норм спільної діяльності та взаємодії. В.Крисько та А.Деркач виокремлюють три етапи процесу адаптації національної психології іноетнічних представників до умов навчання та спілкування у ВНЗ: на першому етапі етнопсихологічні особливості можуть як сприяти, так і перешкоджати впливу студентської групи чи викладача [якщо вони вступають у суперечність з цілями останніх, то слід робити конструктивні кроки, щоб перебудувати зміст і якість педагогічних та групових заходів - варто шукати, за таких умов шляхи залучення уваги об'єкта впливу]; на другому етапі відбувається стабілізація впливів [налагоджується контакт з іноетнічними представниками]. Досягається певне взаєморозуміння, консолідується активність усіх членів студентської групи; на третьому етапі передбачається максимальне розкриття потенційних можливостей представників усіх національних мікрогруп у взаємодії один з одним. Загалом на основі постійного та всебічного аналізу етнопсихологічної своєрідності відносин і спілкування у студентській групі можна розвивати нетрадиційні підходи, встановлювати пріоритетність тих шляхів, яких вимагає ефективний процес соціалізації в багатонаціональному колективі. Це дуже кропітка робота, але вона є надзвичайно потрібною, інакше незнання та неврахування національно-психологічних особливостей членів групи може призвести до міжнаціонального тертя, виникнення феномену взаємної

відчуженості, наслідки якого небезпечні-загострення морально-психологічного клімату в студентській групі, відсутність взаєморозуміння між її членами в ході навчання та спілкування тощо. У зв'язку з цим важливим елементом у роботі з багатонаціональною студентською групою є формування культури міжнародного спілкування на основі осмислення характеру відносин в ній. Процес соціалізації в студентській групі може супроводжуватися конфліктами, небезпека яких полягає в тому, що вони спричиняють виникнення різких негативних емоцій і позначаються на навчальній діяльності студента. У процесі спільної діяльності причинами конфліктів, як правило, стають два види детермінант: предметно-ділові розбіжності й розходження особистісно-прагматичних інтересів. Окрім того, конфлікти виникають як серед студентів, так і між студентами і викладачами. За умови, якщо у взаємодії студентського середовища, яке здійснює спільну навчальну діяльність, переважають предметно-ділові суперечності, конфлікт здебільшого не призводить до розриву міжособистісних стосунків і не супроводжується нагнітанням емоційного напруження й ворожості. Коли ж суперечності виникають у сфері особистісно-прагматичних інтересів, то вони легко переходять у неприязнь і ворожнечу. Трапляються ситуації, коли розходження особистісно-прагматичного характеру прикриваються предметно-діловими суперечками або ж коли тривалі предметно-ділові суперечки поступово призводять до особистої неприязні. Всі перелічені варіанти конфлікту створюють для студентів несприятливий морально-психологічний клімат у групі, що спричиняє зниження інтересу до навчання та спілкування у групі, загалом неефективний процес соціалізації. Якщо конфлікт виникає між студентом і викладачем і не розв'язується, у студента може зародитися внутрішня неприязнь як до викладача, так і до його навчальної дисципліни.

Вищезазначене дає змогу розглядати процес соціалізації студента у ВНЗ і як окремий випадок спілкування, і як особливим чином організоване спілкування, у ході якого відбувається управління пізнанням, засвоєнням суспільно-історичного досвіду, соціально-психологічне відображення, відтворення й засвоєння всіх видів діяльності та реалій мікросоціуму. Соціально-психологічні характеристики навчальної діяльності охоплюють також особливості міжособистісного спілкування у студентській групі. Отже, на ефективність соціалізації впливатимуть соціально-психологічний клімат у студентській групі, рівень потреби у спілкуванні, притаманний групі стиль спілкування, етнопсихологічні особливості учасників комунікативного процесу, можливість задоволення пізнавальних і комунікативних потреб студентів. Останній показник є суттєвим, адже низки досліджень показали залежність між задоволеністю міжособистісними стосунками у групі та ефективністю діяльності як цілої групи, так і кожного її члена зокрема.

Аналіз комунікативних характеристик навчальної діяльності у ВНЗ передбачає виділення двох сфер вивчення, які впливають на соціалізацію студентів: педагогічне спілкування як цілеспрямована взаємодія між педагогом і студентами й міжособистісне спілкування серед студентів як

створення сприятливого клімату для ефективної навчальної діяльності. Стосовно педагогічного спілкування, то воно, є специфічною формою взаємодії людини з іншими людьми на основі суб'єкт-суб'єктних стосунків, в яких виявляється не лише вплив одного суб'єкта на інший, а сприяння або протидія, згода або суперечність. За умов такого спілкування здійснюється взаємний обмін діяльностями, уявленнями, ідеями, установками, інтересами. Можна підкреслити такі складові педагогічного спілкування у ВНЗ: поведінка, яка описується через види реакцій педагога і студентів; міжособистісні контакти, виявлені та упорядковані в ситуаціях, в які потрапляють педагог і студент у процесі навчання; міжособистісні стосунки, які створюють можливості для самостійного зростання педагогів і студентів; інструмент у розвитку інтелектуальних та професійних вмінь і навичок студентів, виникнення певних елементів їхніх когнітивних структур, норм і цінностей; інструмент соціально-психологічного відображення та соціалізації.

Вагомими соціально-психологічними особливостями соціалізації у ВНЗ є характеристики міжособистісного спілкування у студентській групі, де студент для інших членів групи постає як об'єкт спілкування, викликаючи до себе ставлення як до суб'єкта. Водночас, з погляду студента, група чи кожен її член зокрема виступає як об'єкт спілкування, викликаючи до себе ставлення як до суб'єкта. Суб'єкти спілкування у студентській групі вирізняються індивідуальною своєрідністю і вносять у міжособистісне спілкування свій внутрішній світ. Якість такого спілкування може визначатися кількістю потреб, які людина задовольняє в процесі взаємодії; рівнем, на якому відбуваються контакти; можливістю саморозвитку особистості. Молода людина, вступаючи до ВНЗ, стає членом студентської групи й поринає в багатогранні процеси спілкування цієї групи. Отже, взаємозв'язок студентської групи і особливостей соціалізації здійснюється через спілкування. Процес цей двосторонній: групові норми й цінності мають вплив на спілкування, а особливості спілкування впливають на життєдіяльність групи. Сприятливу основу для ефективної соціалізації студентів створює рівень задоволеності потребою у спілкуванні в групі, а загальним інтегральним критерієм даної характеристики стає кількість потреб, які людина задовольняє в процесі взаємодії з іншими.

Важливу роль у комунікативній діяльності студентської групи відіграє установка студента на оточення, його оцінювання: одні передусім бачать позитивне, добре в людині; інші — лише негативне, недоліки; треті, їх більшість — позитивне, і негативне. Студенти з негативною установкою на оточення виявляють у людей такі риси, як байдужість, заклопотаність своїми власними справами, неприродність, обмеженість інтересів, егоїзм, відсутність людяності. Позитивно налаштованих студентів захоплює доброта, простота, справедливість, відвертість, розум і доброзичливість людей. Багато є студентів з підвищеним інтересом до різноманітних особливостей людини. Зрозуміло, що легше знайти спільну мову, спілкуватися з тими, у кого переважає установка на позитивне в людині. Характер взаємодії і спілкування в студентській групі

значною мірою пов'язаний із ступенем залежності індивіда від групи, від повноти прийняття особистістю спільної трудової діяльності. І чим вищий ступінь залежності від групи, чим важливіша для індивіда його групова належність тим меншою є роль успіху чи невдачі й тим важливішим стає чинник групової приналежності людей, які взаємодіють.

Вивчення соціально-психологічних особливостей соціалізації студентської молоді дає змогу виокремити кілька напрямів керівництва розвитком студентської групи, створення психологічних передумов для оптимального процесу міжособистісного спілкування в ній, яке є важливим для успішної навчальної діяльності й ефективного комунікативного розвитку особистості студентів як майбутніх фахівців: процес формування студентської групи [надання переваги формуванню неоднорідної за психологічними характеристиками, але сумісної в цьому плані групи: неоднорідність групи й пов'язана з нею необхідність більш різноманітної та індивідуальної діяльності сприятливо впливає на формування в майбутніх спеціалістів гнучких підходів до професійної діяльності]; формування відповідного механізму міжособистісного спілкування в студентській групі; індивідуальна психодіагностична і психокорекційна робота із студентами [як засіб оптимізації їх комунікативних особливостей].

Список використаних джерел

1. Лазарев М.І. Система навчальної діяльності студентів в інтенсивних технологіях навчання // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія.-№1.-2003.- С.87-97.
2. Маслоу А. Самоактуалізація личности и образование /Пер. С англ. Г.А.Балла; Ин-т психологии АПН Украины.-К.: Донецк, 1994.-52с.
3. Романенко М.І. Гуманізація освіти. - Дніпропетровськ: Промінь,2001.-160с.
4. Сурмін Ю. Методологія аналізу ситуацій.-К.: Центр інновацій і розвитку, 1999. - С.13.
5. Циба В.Т. Основи теорії кваліметрії: Навч.посібник.-К.: ІЗМН,1997.-160с.

Гордієнко І.В.

Соціально-психологічні особливості студентів успішних у навчанні

Соціальна ситуація в країні в умовах кризи особливо гостро потребує високо кваліфікованих та добре підготовлених фахівців у різних галузях. Сучасному суспільству необхідні добре освічені, різнобічно розвинені, ініціативні особистості, що здатні до творчої діяльності, можуть взяти на себе відповідальність за процес цієї діяльності та її наслідки.

Через те, що суспільству необхідні цілісні особистості, що мають певні можливості і прагнуть їх реалізувати, особливої гостроти набуває тема